

שיעור מהרב שליט"א הדרך לגלות את ביהמ"ק בגלות פרשת דברים - חזון תש"פ

נבואת ישעיה באחרית הימים

ישעיה הנביא (ב, ב-ה) מתנבא ואומר "והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים ונשא מגבעות ונהרו אליו כל הגוים, והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב וגו', בית יעקב לכו ונלכה באור ה'", והוא קשה ותמוה, דהא לעתיד לבוא יראו רק את האמת ולא יהיה מקום לשקר כלל, ואם כן איך הנביא משבח ואומר, שאף הגוים ועמים רבים יראו בית ה' בראש ההרים, ויתפעלו מן הבנין הגבוה והמפואר, מה לנו מה יאמרו הבריות.

ונחיד יותר את הקושיא, בהקדם דבריו הידועים של הרבי מקאצק זי"ע שהסביר חטאם של המרגלים, שעיקר החסרון היה במה שאמרו (במדבר יג, לג) "וכן היינו בעיניהם", דמה שאמרו "ונהי בעינינו כחגבים" נחא, דמחמת הפחד מן הענקים הרגישו את עצמם חלשים וקטנים וסברו שלא יוכלו לנצחם, אבל למה הוצרכו להוסיף "וכן היינו בעיניהם", מה איכפת ליה לעובד ה' איך אחרים מסתכלים עליו, ולמאי נפק"מ אם אנשים אוחזים ממנו או לא, וכן אין שום חילוק אם הרבה אנשים באים עמו או רק מתי מספר, ואם כן מה הבשורה הטובה שיש בנבואת הנביא שלעתיד יראו הגוים את הבית הגדול להקב"ה, וכולם יתפעלו מיפיו ומהדרו, והלא עיקר השמחה צריכה להיות שיש השראת השכינה וגילוי אלוקות בביהמ"ק^א.

אין ערך לחיצוניות

ותירה על כך תקשה, דהנביא אומר (יחזקאל מו, ט) "ובבוא עם הארץ לפני ה' במועדים נכלומר, כשיעלה העם לעלייה לרגל בביהמ"ק, הבא דרך שער צפון להשתחות יצא דרך שער נגב, והבא דרך שער נגב יצא דרך שער צפונה, לא ישוב דרך השער אשר בא בו, כי נכחו יצא", ומבאר החסיד יעב"ץ בפירושו על מסכת אבות^ב (פ"א מ"ד) טעמא דמילתא, כי רוב אנשים מתפעלים ומתרשמים מהחיצוניות, ולכן בכניסת ישראל לביהמ"ק שהיה בנין יפה למאד היו מתפעלים מזה, לכן ציוה הנביא שלא לעבור פעמיים דרך אותו שער, כי אינו דומה ההתרשמות של אדם בפעם הראשונה מהתרשמותו בפעם השנייה, ואילו ילך פעמיים באותו מקום יקחו הרגשותיו, ועל כן הנכנס בדרום יצא בצפון והנכנס בצפון יצא מדרום למען לא יעבור שוב באותו מקום, וישאר כל הזמן בהתפעלותו מבית ה', אבל גבי הנשיא כתיב (פסוק י) "והנשיא בתוכם בכואם יבוא ובצאתם יצאו", שנכנס ויצא משער אחד, כי הוא אדם גדול ואין החיצוניות משפיעה עליו, רק עיקר התפעלותו הוא מהפנימיות, לכן יכול להשתמש באותו שער כי התפעלותו מהשראת השכינה קביעא וקיימא תדיר, עכ"ד הנפלאים.

והלא לעתיד לבוא יכירו וידעו כל יושבי תבל כי ה' הוא האלקים ולא יתפעלו מן החיצוניות, וא"כ מדוע משבח הנביא שלעתיד יבואו הרבה גוים ויתפעלו מהבנין היפה והמפואר החיצוני, מה השבח בזה, הרי אנו מצפים לפנימיות של בית המקדש שזה השראת השכינה שהיה שם, כמו שאמר הקב"ה (תהלים קלב, יד) "פה אשב כי אויטיה"^ג.

והיינו דקאמרינן (ב"ב י:) על יוסף בריה דר' יהושע שראה בעולם העליון "עולם הפוך, עליונים למטה ותחתונים למעלה וכו', ואנן [התלמידי חכמים] כי היכי דחשבינן הכא חשבינן התם", ובמושכל ראשון נראה, שכשם שיש בזמן

^א דבלאו הכי אין מתחשבים כלל בדעותיהם של הגוים, כמו שידוע שנשאל פעם הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל על ידי אחד הגוים, מדוע אין היהודים מתנהגים כהגוים, והלא אמרה תורה (שמות כג, ב) "אחרי רבים להטות", והמיעוט נגזר אחרי הרוב, וכיון שרוב העולם הם גוים היה צריך לנהוג כמותם מצד הדין.

והשיב לו הרבי ר' יהונתן דרוב אינו בא לברר אלא במקום ספק, כגון שמצא חתיכת בשר ואינו יודע מאיזה חנות הגיעה, ואז אזלינן בטר רובא, אבל אם הוציא בשר מחנות המוכרת בשר כשר פשיטא שלא נאסור את הבשר משום רוב חניות מוכרות בשר נבילה, כיון שידוע את האמת אין מקום ללכת אחרי הרוב, והכי נמי מה לנו שריבוי הגוים משבחים את מקום המקדש הלא ברור לנו האמת וממילא אין מקום להתייחס לדעותיהם כלל.

^ב חסידים בפולין היו הוגים הרבה בספרו זה, והרבי האמרי אמת זי"ע במכתבו (אוסף מכתבים מכתב מג) כתב ללמוד בספר זה בין ספרי מוסר, "וספר רבינו יונה ויעב"ץ שלשונם אש אוכלת, למעמיק בהם" (ועי' בעבד"ד ח"א עמ' שנג מש"כ ע"ז).

^ג הן אמת שבודאי מושפעים אנשים ממה שחושבים עליהם, ורבים נגזרים אחרי "רובא דעלמא" מבלי לחקור אחר האמת, מיהו כל זה רק בהסתר שיש בגלות, אבל לעתיד יראו כולם את האמת.

מסופר, שסמוך ונראה לשיבת נובהדרוק התגורר זקן עם-הארץ שבמשך שעות אחה"צ ישב על הספסל עד שעת השקיעה והביט על העוברים ושבים, ובנסות ערב היה נכנס לביתו וסועד את לבו ועולה על משכבו, פעם אחת החליטו הבחורים לנסות את הזקן ולברוק כמה נשפע האדם ממה שיאמרו הבריות אע"פ שהשקר גלוי ונראה לעין כל, ולכן ניגש אליו אחד הבחורים בשעות אחה"צ ושאלו בתמימות "מדוע אתה יושב כאן, והלא כבר נטו צללי ערב?", לא הבין הזקן מה הוא שח, דהא עדיין עוד היום גדול, אך אז ניגש אליו בחור אחר ושאל "התפללת כבר תפילת מעריב?", וגם על זה ענה שעוד יום הוא, ולמה יתפלל כבר, ושוב בא השלישי ושאלו, מדוע אינו הולך לביתו לאכול ארוחת ערב, וכן באו עוד כמה בחורים וכולם שאלו אותו מדוע אינו נוהג כמנהגו בערב, והלא כבר לילה, ואכן בסוף השתכנע שבודאי לילה הוא, שהרי כולם אומרים כן, ומזה הסיקו הבחורים עובדי ה' בנובהדרוק, שהאדם נמשך אחרי רובא דעלמא אע"פ שרואה בעליל שהשמש זורחת ועוד היום גדול, שהרי הזקן נגזר אחרי שאלותיהם שאמרו לו שכבר לילה הוא.

אבל כל זה אינו רק בעולם הזה, כמו שאומרים (תפילת שב"ק שחרית) "אין ערוך לך ה' אלוקינו בעולם הזה", שלא מעריכים מספיק את הש"ת והסתרתו במצותיו בעוה"ז אבל "אפס בלתך מלכנו לימות המשיח", כי אז יכירו וידעו שכל הגשמיים אין בהם ממש, ורק לתורה ומצוות יש ערך, וא"כ מה לנו להתפעל בריבוי הגוים שיבואו ויתפעלו מבי מקדשא.

הזה ענין של 'כבוד' כך יהיה גם בעתיד, אלא שבוה"ז מכבדים עשירים ורשעים ואילו לעתיד יכבדו צדיקים ות"ח, אך בודאי אי אפשר לומר כן, כי לא יהיה מקום לתאווה הכבוד כלל, וא"כ מאי קאמר "תחתונים למעלה", מה ענין שיהיו למעלה ויכבדו אותם, ועוד אינו מובן מאי דקאמר על ת"ח "כי היכי דחשבינן הכא חשבינן התם", וכי לא יכירו יותר בערכם של לומדי תורה לעתיד לבוא, אתמהא.

אלא ודאי הכי קאמר, שלעתיד לבוא לא יהא כלל המושג של "קנאה תאוה וכבוד", וזהו "עליונים" מה שנראה בעינינו היום כדברים חשובים ועליונים הם יהיו "למטה", ואילו "תחתונים" זה תפילה שעומד ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בהם, וכן הערך של תורה ומצוות שהן בזה"ז למטה הם יהיו "למעלה", אך כל זה לאנשים בעלמא, אבל אצל תלמידי חכמים "כי היכי דחשבינן הכא חשבינן התם", מפני שהם יודעים גם בתקופת ההסתר של הגלות שאין ערך לשום דבר גשמי זולת התורה והמצוות, וגם בזמן הזה יודעים החשיבות.

וא"כ מתחזקת שוב הקושיא כחומה בצורה, מה לנו שינהרו "עמים רבים" והם יפארו את יופיו של בנין ביהמ"ק, והלא בימים ההם נחשיב רק תורה ויראה, מידות טובות, התגברות על היצר הרע, שפלות וענוה, וזה יהיה עיקר, וכל השאר טפלים וביטלים.

בתורה יש את עבודת הקרבנות

ובכדי להבין התשובה יש להקדים דברי ה'שפת אמת' בשלשה מקומות, וחוט השני עובר דרכם ללמדנו מה היה בזמן שביהמ"ק היה קיים ומה יש לנו בזמן הזה עם ההשתקקות לבנין ביהמ"ק, ונפתח בדבריו לפרשת נשא (שנת תרמ"ג ד"ה במדרש) "במדרש יקרה היא מפנינים - מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים", א"כ למה אין ת"ח רשאי לכנוס, אך שני מדרגות הם בחינת תורה ועבודה וכו', ולכן יש בבחינת עבודת ביהמ"ק תחומין וגבולין, כהן לוי ישראל, עזרה והיכל וקודש הקדשים, שאינו יכול לכנוס רק במדה וגבול ובחסד עליון, אכן ע"י התורה יכולין לבוא גם לידי המעשה כאשר תלתה תורה הכל בזה".

כלומר שבזמן הבית היה שייך לעשות עבודה רק בביהמ"ק, ואילו בזמן הזה אפשר לקיים העבודה על ידי התורה, וחילוק גדול יש ביניהם, דהעבודה בביהמ"ק היה תלוי בזמן מסוים, במקום מסוים, ועל ידי אנשים מסוימים, שהיה שייך להקריב קרבנות רק ביום, ורק בשטח העזרה ורק ע"י כהנים בלבד, וכ"ש ביוהכ"פ שהוא יום אחד בשנה וכל העבודות הם רק בקדשי קדשים ורק על ידי הכהן הגדול. והיינו טעמא, כי ביהמ"ק היה השראת השכינה בתוך בנין גשמי וחיצוני ולכן יש בזה הגבלות שונות, משא"כ התורה היא דבר פנימי ולמעלה מחלוקת המקום והזמן והנפש, ולפיכך יכול כל יהודי לעסוק בתורה בכל מקום ובכל זמן שירצה, ובידו ליכנס לקודש הקדשים ע"י התורה [לא מיבעיא אם ילמד מסכת יומא ועבודות כה"ג בקדשי קדשים, דעולה לו כאילו עשאו, אלא גם בכל אות בתורה כלולה כל התורה כולה, וכמו שכתב השפ"א (פרשת נשא תרנ"ד ד"ה במדרש), ולכן בכל מקום בתורה, יכול למצוא את כל אורות בית המקדש], נמצא שבוה"ז יש לנו מעלה יתירה שלא היה לנו בזמן הבית.

ובדרך זו אמר הרבי מקאצק זי"ע, שלימוד מסכתות בקדשים מסוגלים לטהרת המחשבה, כי בתורה יש אור של כל הקרבנות, וכיון שהן באות לכפרה על כן יש ביד הלומדים לזכות לזיכרון הגוף וטהרת הנפש, וזה שאומרים בתפילת נעילה "העיר הקדש והמחוזות היו לחרפה ולביזות, וכל מחמדיה טבועות וגנוזות, ואין שיוך רק התורה הזאת", ובפשטות אינו מובן מה ענין זה לזה, דבדרך כלל שייך לומר "שיוך" על מה שנשתתף מן העיקר, אבל הכא צריך להבין מה ענין התורה לביהמ"ק, הלא שני דברים שונים הם, ואמר ה'יהודי הקדוש' מפרשיסחא זי"ע, דאכן היינו הך, שבימים ההם היה לנו עבודת ביהמ"ק בנגלה, ובזמן הזה נשאר לנו עבודת ביהמ"ק בתורה הקדושה, ואע"פ שכל "מחמדיה טבועות וגנוזות" אך הם טמונות בתוך התורה הקדושה, וע"י התורה אפשר להשיג טהרת הגוף והנפש וקריבת אלקים עד השגה של רוח הקודש, וכהנה וכהנה בלי גבול וקצבה.

בגלות חסר גילוי השראת השכינה

אמנם לפי זה צריך להבין, מדוע מתאבלים על חורבן ביהמ"ק, והלא נשאר לנו כח התורה שעל ידי התורה אפשר להגיע לכל העבודות והשראת השכינה שהיה בבית המקדש, לזאת מבאר השפ"א בהמשך דבריו, דהן אמת שגם בגלות יכולים להגיע לכל מה שהיה בבית המקדש, אבל זה רק בפנימיות שעובד ה' ע"י גיעה יכול להגיע לזה, אבל חפץ השי"ת שיתקנו גם את עולם העשייה, ויהיה גלוי ונראה מלכות שמים בעולם לעיני בשר, וכמו שנאמר (ישעיה כ, כ-כא) "ביום ההוא ישליך האדם את אלילי כספו וגו', לבוא בנקרות הצורים ובסעפי הסלעים מפני פחד ה' ומהדר גאונו", שלא רק עובדי ה' יפחדו מהקב"ה אלא שכולם ירעדו מהקב"ה. גם ה'שפת אמת' לפסח (שנת תרל"ד ד"ה ויש לנו) כתב רעיון זה, שביהמ"ק הוא תיקון במעשה ובעולם העשייה, ולכן הגם שבפנימיות קיים ביהמ"ק לעולם ע"י התורה מכל מקום צריך את בנין בית המקדש בכדי שיהיה גילוי הקדושה גם בעולם המעשה".

¹ ומוסיף שם, שהדרך להגיע לזה הוא ע"י הרצון לביהמ"ק, וזה שכתוב בתורה (ויקרא כו, לד) "אז תרצה הארץ את שבתותיה", ולכאורה איך מתקנים את אי שמירת השמיטה ע"י הגלות, רק הרצון והתשוקה לקיים מצוות התלויות בארץ ובנין ביהמ"ק גורמות לקרב בנינה, וכן התשוקה לגאולה שלימה מקרבת פעמי משיח צדקנו.

כשעלה הרבי ה'אמרי אמת' זי"ע לראשונה לארץ ישראל, הלך לכותל המערבי וקרע קריעה כפי שנפסק בשו"ע [אר"ח סימן תקס"א ומנהג חסידים שאין מקפידים בזה, ויש שמקנים את הבגד העליון לאחר ועי"ז נפטרים מחובת קריעה], אך לא קרע כל בגדיו עד שיגלה את לבו כדא"ב בשו"ע ואמר ששמע מרבני ירושלים שאין נוהגים כן, לכן צ"ל דמה שאמרו "עד שיגלה לבו" הכוונה שבלבו ישתוק לבנין ביהמ"ק ולהשראת השכינה [ובאוסף מכתבים מכתב ס' ע"ל הספינה] – "ובענין הקריעה כפי הנקלט בזכרוננו שצריכים לקרוע עד שיגלה את לבו אולם מעידים רבני קשיאי שקרעו רק מלבוש אחד, ואמרתי שאם כן הוא הפירוש עד שיגלה את לבו הוא שחתי' הקריעה בהרגשת הלב כמו שכתוב קרעו לבבכם ואל בגדיכם, וכמו שכתוב לבי לבי על חלליהם וכו' עי"ש]. בירושלים העתיקה היה 'קלודי' תפארת ישראל של חסידי באיאן, מסופר שכאשר עלה הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל זי"ע לארץ ישראל [וכיון שהסתיר את עצמו בעלייתו ארצה תושבי הארץ לא הכירוהו] הלך ל'קלודי' והסתכל מבעד לחלון שהיה פתוח כנגד

ובזה יובן נבואת ישעיה שפתחנו בה, שלעתיד ינהרו אליו כל הגוים ויאמרו "לכו ונלכה באור ה'", כלומר שיהיה התגלות מלכות שמים בעולם, ויכירו וידעו כל יושבי תבל שה' הוא האלקים, וכ"ש חלק הגוי שיש בלבו של כל יהודי ישוש וישמח בגילוי השכינה שיהיה להקב"ה דירה בתחתונים, נמצא שלא ריבוי הקהל בכמות יש בו חשיבות, ולא משבחים עם הפאר החיצוני שיהיה בביהמ"ק בראש ההרים, אלא שיהיה תיקון בעולם העשייה בהתגלות מלכות שמים בעולם, ואף הגוים יראו בעיניהם הגשמיים את חשיבות בית המקדש.

ומוסיף השפ"א לבאר כיצד זוכה האדם בעבודתו בזמן החורבן לתקן את עולם העשייה ולהגיע לביהמ"ק, "וכפי מה שהאדם מבטל כל המעשים בעבור התורה, כך זוכה לתקן העשיה ג"כ על ידי התורה", וכוונת הדברים היא, שבודאי צריך האדם לאכול ולשתות ולדור בדירה ולעסוק בשאר צרכים גשמיים כדי חיותו, אך אסור שזה יהיה "מרכז החיים" שלו, שירדוף למלא כריסו באכילה ושתייה, וירוף אחרי הכבוד והכסף וכיוצא בהם, כי אם יהיה טרוד רק בעולם החיצוני וזה יהיה העיקר אצלו, הרי הדבר ברור שלא יגיע לביהמ"ק, שהרי בעולם החיצוני אין היום ביהמ"ק, לכן צריך שהתורה תהיה עיקר שאיפת חייו, וכמה שיבטל כל ענינים הגשמיים בגלות, והתורה תהיה אצלו עיקר [והרי בתורה יש את בית המקדש גם היום] כך יגלה יותר מלכות שמים ויתקן את עולם העשייה. ובכוונה תחילה דייק השפ"א בלשונו הזהב וכתב "כפי", כי יש בזה אלפים ורבבות מדריגות, וכל כמה שעושה מהתורה עיקר אפילו צעד קטן ביותר הרי זה מקרב את האדם לגילוי שכינה, ולגלות את פנימיות המקדש.

איך להשיג מה היה בביהמ"ק

אמנם הגם שבפנימיות יש את כל העבודה והאורות של ביהמ"ק, אין אנו יודעים ומשיגים את הרוממות והשמחה בהשי"ת שהיה שם, וכעין דברי הרבי היחידושי הרי"ם ז"ע שהסביר, כיצד עשו בני ישראל גמילות חסדים במדבר, הרי היה לכולם מן לאכול ובארה של מרים לשתות, וכל אחד היה לו זהב וכסף לרוב מביזת מצרים וביזת הים, ואיך א"כ גמלו חסד זה לזה, ותירץ שהעשירים היו מלמדים את העניים מה לחשוב בעת אכילת המן שהרגישו בו כל הטעמים, שלא יסתפקו בחושבם רק על אכילת פת במלח ומים במשורה, אלא יכוונו על מעדנים ותענוגים שונים, והדברים עתיקים.

והכי נמי הגם שיש בתורה את הכל, אין אנו יודעים את הטעם של העבודה, ואנו לא יודעים מה לכוון ולחפש בתורה [ועיין בשפ"א האחרון פרשת כי תבא], והעצה לזה כתב ה'שפת אמת' בפרשתינו (פר' דברים שנת תר"נ ד"ה בפסוק רב לכם) שמביא דברי המדרש "פנו לכם צפונה - הצפינו עצמיכם לתורה", שאמר להם הקב"ה לעזוב את היצירה ויעסקו בתורה, "כי כל זמן שזרע עשו ועמלק בעולם אינו יכול להתגלות קדושת שמו ית' בפרהסיא", והיינו כדברי השפ"א לעיל שבחיצוניות לא מתגלה קדושת שמו יתברך רק בתורה יכול למצוא את פנימיות בית המקדש.

ומפרש מאי דכתיב (איכה ה, א) "זכור ה' מה היה לנו", ואי אפשר לפרש הכוונה לצרות ופורעניות שהיה בימים ההם, דהא גם עתה יש לנו צרות ופורעניות, דעדיין נחשבנו כצאן לטבח, וא"כ למה נאמר כן בלשון עבר, רק הכוונה, שאין אנו מבינים מה איבדנו בגלות, איננו מרגישים הטעם הטוב שהיה בביהמ"ק, "אבל השי"ת זוכר כמה מעלות היו לנו, ואיך נפלנו מאיגרא רמא לבירא עמיקתא", ועל כך אומרים "זכור ה' מה היה לנו וגו', אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד", דמאחר שאין אנו מבינים מה איבדנו בגלות על כן העצה לבקש מהשי"ת שיגלה לנו את מה שהיה לנו בביהמ"ק, ועי"ז נחפש לזכות לכך, וממילא נוכל להגיע לזה בפנימיות ע"י התורה.

ביהמ"ק האיר אות ברית קודש

וכתב השפ"א בזה"ל: "ועתה תלוי הכל בתיקון הברית", ומבאר שההארה שהיתה בביהמ"ק, זה האור של הברית קודש, כמו שכתוב (שמות כג, יז) "יראה כל זכורך" שהכוונה לשמירת הברית, וזה היה לישראל בזמן הבית, שהיה להם הארה להתחזק בקדושה וטהרה, וזה אין לנו בזמן הזה, ועל כן אמר הנביא באיכה, זכור ה' מה היה לנו" ר"ת "מילה", וממשיך הפסוק "הביטה וראה את חרפתינו", שעכשיו תאות עוה"ז מתגברים, וזה החרפה שמכסה את הארת הברית.

וממשיך השפ"א "והגם כי כל איש ישראל הוא נימול, אבל האות צריך להיות מאיר ובא, ואז יתקיים 'בית יוסף להבה' לשרוף כל הבלי עוה"ז, ועתה קשו של עשו גובר ומכבה הארת הברית קודש, והשי"ת יגאלנו במהרה מתחת ידו והיתה לה' המלוכה".

מקום המקדש, ומרוב השתוקקות לבנין ביהמ"ק עמד שם במשך זמן רב מאד, כשהוא אינו מוריד את עיניו מן המקום הקדוש, אדחכי והכי סיימו המתפללים להתפלל והלומדים ללמוד ורצה גבאי ביהמ"ד לנעול את ה'קלודיז', אמנם לא רצה לגרש יהודי מביהמ"ד לכן נישג אל ר' שלומ'קה ונתן לו מפתח וביקש ממנו שינעל את ביהמ"ד בצאתו ולמחר יחזירונו לו [כשבכוונת הגבאי להשתמש למחר במפתח הנוסף, ועמו יפתח בבוקר את ביהמ"ד], ויהי ממחרת הגיע הגבאי בהשכמה כדרכו לביהמ"ד, ומה רבה היתה תמיהתו כשראה שר' שלומ'קה עדיין עומד אצל החלון על מקומו הראשון, כי מרוב תשוקה ורצון לבנין ביהמ"ק לא היה יכול להוריד את עיניו ממקום המקדש.

י' בימים אלו חל יומא דהילולא של הרה"ק בעל ה'ישמח משה' מאיהעל זי"ע [כ"ח תמוז], אשר בדביקותו בתפילתו היה דרכו להוסיף מילים מדיליה באמצע התפילה [יש דיון בפוסקים אם יש בזה משום הפסק, והגר"מ אריק זצ"ל ב'אמרי יושר' (ח"ב סימן קלט) דן בזה, ומסיק בדדיעבד א"צ לחזור לראש אם הפסיק בדבורים כאלו, אך הרבה צדיקים נהגו כן], סיפר הגאון רבי יעקב לנדא זצ"ל אב"ד בני-ברק, ששמע מחסיד ישיש שסיפר להרה"ק מהרש"ב מליובאוויטש זי"ע [הגר"י לנדא היה ג"כ מחסידיו של הרש"ב] שהיה נוכח אצל ה'ישמח משה' בעת תפילתו, ושמע אותו אומר "והעושר והכבוד מלפניך - מין עושר און מין כבוד איז צו זיין - לפניך", פירוש שהעושר והכבוד שיש לו הוא להיות "לפניך", וזה התענוג העילאי שיש לו, להיות קרוב להשי"ת.

המעלה בעבודה בזמן הזה

היוצא מדברי השפ"א, שכשהיה ביהמ"ק קיים היה קל יותר ליהנות מזיו השכינה, מפני שטבע האדם להיות נשפע מן החיצוניות, אבל בזמן הזה קשה יותר למצוא קדושת ביהמ"ק, מפני שהעולם מסתיר את אור העליון, אך עבודת האדם להתגבר ולהאיר את מעשיו, ובבחינה מסוימת יש בזה יותר נחת רוח להשי"ת, העבודה היום כשהחיצוניות מקשה עלינו את העבודה, יותר מעבודת האדם באתגליה בזמן הבית¹.

ומדיוק כן בקרא, דאחרי שמזכיר ירמיה הנביא שלש פורעניות לישראל אחרי החורבן מסיים ואומר (ירמיה ב, ב) "כה אמר ה', זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה", ולכאורה אין כאן מקומו, אלא בנבואה דנחמתא, דאם זוכר קוב"ה "אהבת נעורייך" למה מצערם ומענישם בגלות קשה כזו, רק עיקר כוונת הנבואה היא "לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה", בבחינת אחוריים והסתר נודלא כמתן תורה שקרע קוב"ה עליונים ותחתונים ודיבר עם משה פנים בפנים], כי כשיצאו ישראל ממצרים עוד לא זכו ישראל למשיכה טבעית אל הבורא יתב"ש, אלא היו בבחינת "אחרי", וכענין שאומרים בהפטרה לפרשת מסעי (ירמיה ב, כז) "כי פנו אלי עורף ולא פנים", ואכן לעבודה זו משתוקק קוב"ה, וזה מטרת הגלות שע"י שנחפש בפנימיות את ביהמ"ק, עם כל הקושי והחשכות שיש בחיצוניות בגלות, ועי"ז יתוקן מה שהחסרנו להיות דבוק בביהמ"ק כשהיה בבנינו ובגילוי.

אהבת חנם

ונסיים בענינא דיומא, שצריך להתחזק בדברים שבין אדם לחבירו, שהרי לא נחרב ביהמ"ק אלא בעון שנאת חנם (יומא ט:), ואף אם חבירו עשה ועושה לי דברי עוולה ידע שאין זה ממנו אלא "אלקים אמר לו קלל", והכל מהקב"ה, וממילא לא יעלה בלבו שנאה על הזולת.

על פי הדברים האלה פירש הרב בעל ה'תניא' זי"ע בספרו 'מאמרים הקצרים' (דף ר"ה לך אמר לבי) דברי חז"ל בגמרא גיטין (דף נו:): שטיטוס הרשע חירף וגידף כלפי מעלה "ונכנס לבית קדשי הקדשים והציע ספר תורה ועבר עליה עבירה, ונטל סייף וגידר את הפרוכת, ונעשה נס והיה דם מבצבץ ויוצא, וכסבור הרג את עצמו", והוא פלא, דהא אין הקב"ה עושה ניסים לחינם, ולמה עשה הקב"ה נס כזה שהיה הדם מבצבץ מן הפרוכת, אך לפי היסוד האמור מובן, כי בודאי נודעו בני ישראל כששמעו על הדם שנטפו, כי איך שייך לומר שכביכול הרג את עצמו, והלא הקב"ה אינו גוף ולא ישיגהו משיגי הגוף, ובודאי לא שייך גביה נטילת נשמה, אך הכוונה היתה להאיר את עינים ולבם שגם הם נכשלים בבחינה זו, כי שונאים את חבריהם בשנאת "חנם", ואע"פ שבעיני בשר אין זה בחינם, שהרי יש לו תרעומת עליו מן הדין על זה שמציקו, או חבירו שיורד עמו לחייו וכדומה, מכל מקום ע"פ האמת חנם הוא, מפני שזה לא נעשה ע"י האדם, אלא הקב"ה עשה לו כן, ומדוע א"כ שונא את הרשע שהיה רק השליח לעשותו [ומגלגלין חובה ע"י חייב], וכיון שהיה להם שנאת חנם, הרי זה מוכיח ששכחו יסוד זה, וזקפו את היסורים כאילו הם באים מן האדם ולא מהקב"ה, ולכן עוררם ה' לתשובה ע"י הדם שיצא מן הפרוכת. יעזור השי"ת שנתחזק באמונה בה' וממילא נזכה לאהבת חנם, וגם במקום שיש סיבות לשנוא את חבירו יאהב אותו ויאמין שהכל מה', ויהי רצון שנזכה לגאולה השלימה בקרוב בימינו.

נכתב ע"י חברים מקשיבים משומעי לקחו של הרב דקהילתנו הק'- הגאון רבי בצלאל וקסלשטיין שליט"א

יו"ל ע"י מערכת 'בם חייחני' – מנחם אב תש"פ

ניתן להאזין לשיעורים: 03-7680292

בכל ענייני השיעורים: b037680292@gmail.com

¹ צא ולמד עד כמה הדברים מגיעים, כמו שמובא משמיה דהרבי ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שיותר יש להקב"ה נחת רוח מעבודת ישראל בגלות הבאה להם מקושי מעבודתם מתקופת בביהמ"ק, וזה גורם שהגאולה מתמהמת, מפני שמתענג קוב"ה מארוכת הגלות.